

Alenka Urh

Matjaž Brulc: *Kakor da se ne bi zgodilo nič.*

Novo Mesto: Goga, 2009.

Po dobro sprejetem prvcu *Diznilend* (2005) in manj znani pesniški zbirki *Balade za psa in prhljaj* (2006) se je Brulc s svojo zadnjo zbirko kratke proze *Kakor da se ne bi zgodilo nič* uvrstil v ožji izbor za Dnevnikovo nagrado fabula. Novomeškemu umetnostnemu zgodovinarju je bralska in kritiška recepcija, vsaj kar se tiče njegove kratke proze, torej na splošno naklonjena.

Takole na prvi pogled so glavni razlogi za to gotovo ti, da Brulčevim zgodbam verjamemo, prav tako verjamemo junakom, ki jih živijo, in besedam, ki jih govorijo; po drugi strani pa bralca ob primerjavi lastnega življenja s pogosto brezciljnimi trajektorijami junakov stresajo valovi olajšanega zadovoljstva. Zadovoljstva ob misli, da ne živimo tako dolgočaseno, odtujeno, ujeto, utirjeno, potlačeno in kar je še takšnih naravnosti, ki v življenju po običajnih predstavah stojijo med posameznikom in srečo, ki naj bi jo dosegli. Kakor koli raztegujemo trenutne kriterije glede umeščenosti na družbeni in družabni zemljevid, so junaki absolutni navadneži, pogosto obrobneži in marginalci, od nekdanjih narkomanov, tatov bakra, preprodajalcev, vlakovodij, snažilck, priseljencev, homoseksualcev do malih tatičev in pasivnežev vseh vrst.

Kot že v *Diznilendu* jim tudi tu Brulc najde izjemno prepričljiva besedni zaklad in intonacijo, ko v sočnem pogovornem in mestoma vulgarnem jeziku sporočajo svoje usode, večje ali manjše idiosinkrazije, želje in stremljenja. Z veliko mero empatije nam avtor odškrne vrata v drobce njihovih bolj ali manj utesnjenih svetov, bralci pa se lahko kot voajerji veselimo, da smo na tej strani in ne na oni. Toda hkrati se bo subtilnejši in za težavnost – če že ne relativnost – vrednotenja dovzetnejši bralec zamislil, ali ne bi tako seciran in iskreno postavljen pred opazovalca tudi on sam s svojo zgodbo postal le navadnež s periferije. Še posebno simpatične so pri Brulcu redko izpovedane podrobnosti, prek katerih se bralec z lahkoto

identificira s protagonisti in z njimi začuti neko globljo povezanost, naj se temu še tako izmika. Konec koncev so tisti, ki ne bi nikdar skrivaj opazovali soseda izza zaves, ki se ne bi nikoli spraševali o ustreznosti dimenzij svoje moškosti, o iskrenosti nasladnega vzdihovanja ljubljene, tisti, ki na sogovorčev roko ne bi nikdar razpršili drobnih kapljic sline in ki ne bi še nikoli otrpnili ob osebi, ki so jo želeli navdušiti, izjemno redki ali pa neiskreni. Knjiga je odličen medij za privajanje na resnico in Brulc je to znova dodobra izkoristil.

Zbirko *Kakor da se ne bi zgodilo nič* opredeljuje tako slogovna kot vsebinska in idejna raznovrstnost. Zato nas niti biblične metafore v sicer profanem, živem in ponekod vulgarnem slogu ne smejo presenetiti. Gledišče pripovedovanja je razpršeno in v neenaki meri seznanjeno z dejanji in mislimi akterjev. Prvoosebni pripovedovalec večkrat zamenja tretjeosebne, personalni avktorialnega, temporalna organiziranost zgodb niha med sedanjostjo in preteklostjo. Kar je bilo slutiti že iz njegovega prvenca, tu postane jasno – Brulcu je bližja sugestija kot podajanje nečesa gotovega, bližje drobec kot celota; odsotnost gravitacijskega središča prednjači pred trdno tektoniko. Male zgodbe, jezikovne igre, ki so omejene le druga z drugo in so torej utemeljene le relacijsko, so Brulčeva specialiteta in *non finito* tehnika, s katero se jih loteva, vse skupaj pa združuje z neizprosnim realizmom. Pri tem vedno samo oplazi krožnice nekih življenj in jih zapusti kot po naključju, brez vpogleda v njihove nadaljnje poti. Kljub temu se tudi v na videz banalnih zgodbah skriva prikriti smisel, najsi bo to kritika družbe ali le ideja o odsotnosti vsakršne globlje poante. Vsebinsko se zbirka loteva najrazličnejših sodobnih družbenih problemov, od občutkov osamljenosti, izključenosti, krivde, vsesplošnega nezadovoljstva brez kakršne koli motivacije za spremembo do samomorilnosti, nasilja, ljubezni, kratka, loteva se vsega človeškega. Elementarni odnos, ki ga obravnava večina zgodb, je odnos med moškim in žensko, vendar ne v smislu abstraktnega premišljevanja njegove narave, ampak v trdni navezanosti na konkretne življenjske okoliščine.

Zgodbe so tudi kakovostno raznolike, od prepričljivejših do bolj povprečnih, ki nas pustijo precej ravnodušne. Če se Brulc z raznimi duhovitimi domislicami večinoma spretno izogne moraliziranju, se ponekod s tragično patetičnim zaključkom že giblje po njegovem robu. Pri tem spet postane jasno, da je mojster majhnih usod brez pretiranih prevratov, radikalnih sprememb in velikih dejanj, zato mu odkrito tragične nianse niso pisane na kožo. Asociativno utegnemo boljše zgodbe zbirke (*Za smrt pod vlakom je treba veliko obupanosti*, *Čakanje*, *Dokler se ne prikaže Milan*, *Nikoli se ne ve*) kaj hitro povezati z jarmuschevskim/altmanovskim/carverjevskim

slogom – z “očesom kamere” se približamo zgodbi, spoznamo na svoj način *usekane* junake, si predstavljamo tisto neverjetno privlačno, a hkrati brezizhodno osvetlitev kadrov in v mislih zaslišimo glasbo, ki nam da misliti, da imata tako najčistejša transcendenca kot največja pritlehnost isti izvor in da vsa iskanja tega izvora vodijo k človeku z njegovo majhno zgodbo.

Kar se tiče formalne organiziranosti zbirke, se je v primerjavi z *Diznilandom* stopnja entropije še povečala, saj sta odpadla enoten lokalni *milieu* in medsebojna poznanstva junakov kot povezovalna elementa zgodb. Iz zbirke neprijetno štrlita zgodbi *Škornji pa to* in *O možu, ki se premika*, prva z avtorjevim postmodernističnim poskusom odkritega poseganja v navidezno totaliteto tretjeosebne pripovedi, druga s pretirano abstraktnostjo podob, ki že meji na pesniško govorico. Z uredniškega stališča ni jasno, zakaj bi bili ti zgodbi sploh umeščeni v zbirko, če ne le zato, da se že večkrat poudarjeno raznolikost pripelje do skrajnosti. A resnici na ljubo bi izmed petnajstih zgodb, umeščenih v zbirko (če bi verjeli kazalu, bi bili sicer prepričani, da jih je le štirinajst, saj o zgodbi *Prispevek k kratki zgodovini bakra na Slovenskem* v njem ni ne duha ne sluha), ti dve izpustili brez kakršne koli škode.

Posebne omembe je vredna zadnja zgodba, po kateri je dobila naslov celotna zbirka. Gre za nekakšen opis geneze zgodb, ki v ustvarjalčevi domišljiji vzklijejo iz prafaktorjev resničnosti in ki snov lahko črpajo iz ene same besede, bežnega pogleda, odsotnega zrenja skozi okno ali delčka dnevnoinformativnega programa ...

Naj za konec spregovori še avtor, ki zase pravi, da “veliko gleda in se čudi” (kar mu glede na prepričljivost zapisanega tudi verjamemo): “Rekonstrukcija tistega, kar bi pogojno oklicali za resničnost, je nujno zgolj nepregleden približek danosti, s katerimi se kiti resničnost; gre za veliki metodološki manko. Dejansko ni nobenih oprijemljivih resnic, obstaja le ena sama nezmožnost, kar je treba jemati kot skrajno spodbudno okoliščino, saj ta omogoča neskončno število pomenskih variacij.” S tem je glede na omenjeno vsestransko in večplastno raznolikost zbirke povedano vse.